

SEMINAR CU TINERI LA O ANIVERSARE

Teatrul contemporan care-și pune drept sarcină crearea de spectacole actuale sovietice trebuie să devină un adevărat laborator de creație¹.

Participanții la dezbaterile pregătitoare, care au avut loc pînă acum, și-au spus cuvîntul asupra artei regizorale, discutînd rezolvările cele mai noi în regie, subliniind însemnătatea însușirii moștenirii lui Stanislavski, Nemirovici-Dancenko, Vahtangov și a altor oameni de teatru valoroși, ca și necesitatea de a se ridica calificarea tinerilor regizori în teatre.

Alte materiale din presa sovietică s-au ocupat pe larg de cele mai importante probleme care privesc noua stagiune. În legătură cu aceasta, tov. Mihailov, ministrul Culturii al U.R.S.S., a publicat în „Literaturnaia Gazeta” un articol în care, trecînd în revistă rezultatele stagiunii trecute, a trasat sarcinile principale care stau în fața oamenilor de teatru sovietici. El a scris, printre altele :

„...Trebuie luptat consecvent și hotărît împotriva șablonului. La viitoarele ședințe ale consiliilor artistice ale teatrelor, presupunem că se va da o atenție deosebită problemei expresivității spectacolului, a mijloacelor de creație.”

În stagiunea trecută, teatrul sovietic a obținut succese deosebite în ceea ce privește schimbul de spectacole între orașe și republici, în organizarea unor festivaluri teatrale deosebit de însemnate pentru legătura teatrului cu masele largi de spectatori. În stagiunea actuală, aceste acțiuni se vor lărgi mult mai mult.

Unele teatre din U.R.S.S. au luat inițiativa întocmirii planurilor de repertoriu de perspectivă pe doi-trei ani. În aceste planuri se prevede realizarea unor piese cu teme contemporane și, în același timp, dramatizarea onora din cele mai bune opere ale literaturii sovietice, montarea pieselor clasice naționale și străine, montarea pieselor din țările de democrație populară, precum și a operelor dramatice progresiste din țările capitaliste. Tov. Mihailov a arătat că această inițiativă trebuie sprijinită prin toate mijloacele. Socotim că și teatrele noastre ar trebui să mediteze la posibilitatea aplicării acestei metode, care dă muncii de pregătire a repertoriului temeinicie, adîncime și perspectivă.

Se implinesc 25 de ani de cînd a luat naștere, în mica sală Mozarteum din Praga, originalul și, pe atunci, îndrăznețul teatru D-34¹ a lui E. F. Burian, puternică și multilaterală personalitate din lumea teatrului ceh, regizorul, actorul, decoratorul și adeseori autorul și compozitorul ilustrației muzicale a pieselor pe care le înscrie în repertoriul teatrului său. Spunem teatrul „său” pentru că existența lui D-34 se confundă cu Burian, după cum existența lui Burian însuși nu și-a găsit niciodată în altă parte o mai deplină afirmare, o mai entuziastă manifestare, decît pe scena și între culisele lui.

E drept, D-34 a luat naștere din inițiativa și cu sprijinul unui grup de mari entuziaști, dar cel mai entuziast dintre ei, personalitatea cea mai originală, spiritul cel mai neobosit în căutarea formelor de expresie celor mai potrivite pentru un teatru care „slujește dar nu slugărește”, a fost Emil Frantisek Burian, vrăjmaș neîmpăcat al marasmului societății burgheze, dușman al convenționalismelor de tot soiul, inamicul public nr. 1, dacă vreți, al platitudinii și al schematismului, al compromisiului și al fraudei sufletești caracteristice burgheziei. Nu degeaba unul din cele câteva volume în care și-a adunat gîndurile despre teatru, poartă titlul *Măturați scena* (măturați-o de ipocrizie și de minciună, de nechemăți și de impostori, de falsuri și de convenționalisme burgheze), specific stilului și concepțiilor sale.

Cu alte cuvinte, alăturîndu-se unor comuniști ca J. Honzl, Antonin Kurs, Voskovec și Werich, cei ce alcătuiau pe atunci grupul progresist al teatrului ceh, Burian și-a îndreptat toate săgețile teatrului său împotriva burgheziei și a artei burgheze în general, și a scenei burgheze în particular. Căutător neobosit pentru atingerea scopului său, Burian își alegea mijloacele cele mai felurite și cele mai îndrăznețe. Refuzînd să se lase încorsetat de textele dramatice propriu-zise, era de părere că și lucrările de proză sau de poezie lirică pot

¹ „Teatrul din 34”. Prescurtare din D = Divaldo, teatru în limba cehă, și 34 = 1934, anul în care a luat ființă.

fi aduse pe scenă. În consecință, dramatizările au ocupat și ocupă un loc important în activitatea lui. Înainte de război, de pildă, a pus în scenă poezia *Mai* a clasicului ceh Karel Hynek Macha, a folosit variate elemente de folclor pentru a înjgheba și a monta o suită dramatică antirăzboinică intitulată *Războiul*, a repetat experiența, punând în scenă, tot pe bază folclorică, o suită de momente de dragoste etc. Ceea ce nu înseamnă că și-a întemeiat sau că și-ar întemeia repertoriul pe montări cu caracter de improvizație. Burian, în ciuda aparențelor, nu improvizează. „Improvizația” lui are valoarea mult mai înaltă a experimentului, a căutării, a unei noi arme împotriva a ceea ce consideră el că este păcatul suprem al epocii sale: spiritul burghez și toate tumorile pe care le generează. De altfel, pe scena lui D-34 a fost montat și Shakespeare și Beaumarchais și clasicul ceh Klicpera. Dar, și acestea înseamnă în concepția lui Burian experiment, și-a dramatizat singur, așa cum a crezut că e mai bine și mai corespunzător intențiilor lui, *Bărbierul din Sevilla*; după cum tot căutare înseamnă montarea lui *Ullenspiegel* sau a *Romanului de cinci*

E. F. Burian

parale al lui Brecht, jucate cu succes și înainte de război și acum.

Burian, a cărui viață este dintotdeauna mai degrabă un cloțot (conducând după război două teatre, la Praga și Brno, călătoria zilnic cu avionul de la unul la altul), a cloțotit și în timpul războiului,

și a continuat să joace, e drept, piese lirice ca *Manon Lescaut* a lui Nežval. Dar cum lirismul și tendința antiburgheză făceau prea evidentă casă bună pe scena lui D-34, autoritățile hitleriste n-au ezitat să-l aresteze și să-l trimită în lagăr. Acolo și-a și infiripat, depășind mizeria fizică și suferința morală, ideile unor piese (*Stavilă între noi* și *Dragostea cea mai frumoasă*), legate de experiența lagărului și a întoarcerii, piese pe care le-a scris și le-a montat cu succes — în ciuda unor lipsuri generate încă de formalism, dar cu marele merit al autorului de a se fi străduit să se apropie cât mai mult de metoda realismului socialist.

E drept, Burian nu a fost (în special în trecut) și nu este nici astăzi rupt cu totul de formalism (de la regie până la decor). Dar Burian, cloțotitor și veșnic nemulțumit cu sine, știe să asculte înțelegător de critică, să fie receptiv în mod creator la critică, și să arate o totală bunăvoință de a înălța teatrul său — repertoriul și colectivul său de artiști — pe treptele realismului-socialist. În această privință, este nepus de interesantă și de instructivă lunga convorbire pe care E. F. Burian a avut-o cu emeriți oameni de teatru sovietici, cu prilejul recentului turneu întreprins de D-34, în Uniunea Sovietică.

Confirmând apartenența lui definitivă la arta realist-socialistă, Nikolai Ohlopkov a subliniat rînd pe rînd ardoarea, entuziasmul, înflăcărarea pentru o artă lipsită de compromis, puternica luptă antifascistă pe care le-a susținut teatrul lui Burian. El amintea însă, în același timp, că excelentul stil al teatrului său, excelenta stilizare a punerilor în scenă, a decorurilor etc. apropiată mult, de pildă, de stilizările din arta populară indiană sau chineză, pot fi pindite uneori de pătrunderea elementelor moderniste, de simbolurile abstracționismului și decadentismului. Pe de altă parte, Nikolai Ohlopkov nu și-a ascuns părerea că dacă lupta teatrului lui Burian împotriva gândirii burgheze este minunată (lucru pentru care, îi spunea, „ar trebui să fiți decorat”), tematica repertoriilor lui ar trebui să se orienteze mai des, într-o țară ca Cehoslovacia, în care există atita bucurie de viață, spre ceea ce este optimist, pozitiv, sănătos și creator în adevăratul înțeles al cuvîntului.

Între Burian și Ohlopkov s-a înnodat o strînsă prietenie. Presa și oamenii de teatru sovietici au fost unanim de acord în a califica turneul lui D-34 la Moscova drept o demonstrație de artă bogată și originală, prezentînd o perfectă unitate, subordonată forței de gîndire a regizorului, în toate variatele ei manifestări. Dar pentru eminentul om de teatru cehoslovac, așa cum el însuși a declarat-o, turneul lui D-34 în U.R.S.S. înseamnă nu numai un mare succes, ci și, realmente, o cotitură, începutul unui drum nou, drumul spre identificarea scenei sale cu sarcinile ce stau astăzi în fața teatrului socialist.

Nu poate exista o mai mare, o mai convingătoare mărturie de tinerețe, decît voința de a-ți purta cu forțe proaspete, teatrul, pe care l-ai condus un sfert de veac, din căutare în căutare, spre culmile cele mai înalte ale adevăratei arte. Și pentru că este vorba de tinerețe, nu poate fi trecut cu vederea faptul că Burian a promovat dintotdeauna mai întii tinerețea. Maria Buresova, marea actriță de azi a Teatrului Național din Praga, este creația lui ca și Fantisek Vnoucek, care joacă și acum pe scena lui D-34, sau Frantisek Stepanek, cunoscut regizor al Teatrului Armatei din capitala cehoslovacă.

Burian se îndeletnicește și cu depistarea tinerilor dramaturgi. Topl, care și-a scris prima piesă la 17 ani, este descoperirea lui, și tot el l-a jucat pentru prima dată (în anul 1948) pe muncitorul Vasek Kana, autorul piesei *Echipa șlefuitorului Karahan*. De aceea organizarea la sfîrșitul lui august a.c. la Karlovy Vary, a unui seminar pentru tinerii oameni de teatru din Cehoslovacia și de peste hotare, cu prilejul festivalului închinat celei de a 25-a aniversări a teatrului său, se înscrie pe linia preocupărilor dintotdeauna ale lui E. F. Burian.

Jean Grosu

A DOUA STAGIUNE A TEATRULUI NAȚIUNILOR

Teatrul Națiunilor și-a încheiat anul acesta cea de a doua stagiune a sa.

Două concluzii prealabile se impun: în primul rînd, că această stagiune s-a bucurat

de o uriașă popularitate și de un succes financiar cu totul remarcabil. În al doilea rînd, că spectacolele prezentate de diferite țări ale lumii au dovedit că schimbările culturale îmbunătățesc relațiile internaționale, reduc neînțelegerile dintre un popor și altul și contribuie nu numai la progresul artei teatrale ci și la al artei conviețuirii pașnice.

În ce privește aspectul strict artistic, cel dintîi lucru care îl izbește pe spectatorul Teatrului Națiunilor, este felul spontan pe care publicul îl manifestă în aprecierea și aplaudarea unor spectacole teatrale jucate într-o limbă pe care nu o înțelege. Ca urmare, festivalurile au început să aibă, ce-i drept, tendința de a deveni mai degrabă „festivaluri de misanscenă” decît ale replicii rostite, ceea ce nu înseamnă însă că verbul a fost neglijat pe scenă.

Într-adevăr, unul din aspectele izbitoare ale tuturor acestor festivaluri a fost popularitatea mereu crescîndă a operelor lui Brecht. Piesele lui nu au fost prezentate numai de teatrul său din Berlinul de Est „Berliner Ensemble” pe care l-a condus pînă la moartea sa, survenită în 1956. Lucrările sale au fost puse în scenă, cu foarte mult succes și de către Bochum Schauspielhaus din Germania occidentală și de către Teatrul de Cameră din Tel-Aviv, Israel. În 1958, vizitatorii Teatrului Națiunilor au putut să aprecieze remarcabila operă a lui Paul Dessau, intitulată *Osin-direa lui Lukullus*, al cărei libret a fost scris de către Brecht. Ca și „piesele didactice” ale lui Brecht, *Lukullus* este o lucrare teatrală didactică cu muzică; ea propovăduiește ideea că războiul este criminal; generalul roman, descris în mod fals de istoriografi ca un mare binefăcător, este pus în adevărata lui lumină, de mare dușman al idealului umanitar. După funeralii, Lukullus este adus în fața unui tribunal divin, unde fostele sale victime depun mărturie împotriva lui. Muzica este modernă. Paul Dessau a scris „partitura” pentru o orchestră compusă în cea mai mare parte din instrumente de percuție, astfel încît lucrarea este străbătută de la un capăt la altul de o puternică tendință ritmică. Morala este pusă în evidență și subliniată de un „narator” care la Paris a fost interpretat de un francez, în limba franceză. Prezentat de ansamblul Operei din Leipzig,